

کار خانگی زنان

زن خانه دار و کار بی نهایت

مارگارت بنستون، والی سکومبه، جین گاردنر و

سعید صدرالاشراقی

نشر گل آذین

تأسیس ۱۳۷۷

کار خانگی زنان

کار خانگی: زن خانه‌دار و کار بی‌نهایت / [گردآوری و ترجمه] صدرالاشراقی، سیدسعید، ۱۳۶۱.
مشخصات نشر: تهران: گل آذین، ۱۴۰۰، ۳۰۴ ص.
نویسندگان: مارگارت بنستون، والی سکومبه، جین گاردنر، آنجلا میلز، مارگارت کالسون، میلنور، الکساندر،
هیدی. آی. آرمن، ماکسین مولینکس، کریستینا روسو.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۳۵۲-۶۷-۳ وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا
زنان خانه‌دار و کار بی‌نهایت -- مقاله‌ها خطابه‌ها.
Lectures, essays, Addresses* -- Housewives
رده‌بندی کنگره: ۷۵۹ HQ
رده‌بندی دیویی: ۴۲۷/۳۰۱
شماره کتابشناسی ملی: ۷۶۵۲۶۱۹
وضعیت رکورد: فیپا

نشر گل آذین

کار خانگی زنان (زن خانه‌دار و کار بی‌نهایت)
نویسندگان: مارگارت بنستون، والی سکومبه، جین گاردنر، آنجلا میلز، مارگارت کالسون،
میلنور الکساندر، هیدی آی. آرمن، ماکسین مولینکس، کریستینا روسو

مترجم: سعید صدرالاشراقی

ویراستار: معصومه طوفان پور

چاپ اول: ۱۴۰۰

طرح جلد: حسن ابراهیمی

تایپ و صفحه‌آرایی: کارگاه نشر گل آذین

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۱۰۰۰۰ تومان

لیتوگرافی و چاپ و صحافی: پردیس دانش

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۳۵۲-۶۷-۳

E-mail: GOL-AZIN@YAHOO.COM

WWW.GOLAZINPUB.COM

@golazinpуб

@golazinpуб

تهران، خیابان انقلاب، خیابان ابوریحان، پلاک ۶۱ واحد ۳

تلفکس: ۶۶۹۷۰۸۱۶-۷

حق چاپ محفوظ و متعلق به انتشارات گل آذین است. هرگونه اقتباس بدون
مجاز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فهرست

۷.....	مقدمه مترجم
۱۱.....	۱: اقتصاد سیاسی رها سازی زنان / مارگارت بنستون
۲۷.....	پیوست
۳۱.....	۲: تأثیر بین المللی مقاله‌ی «اقتصاد سیاسی رها سازی زنان» اثر مارگارت مگی بنستون / آنجلا میلز
۳۵.....	بتسی واریبور (ایالات متحده)
۳۷.....	ماریا میز (آلمان)
۳۹.....	مارگارت رانندال (ایالات متحده، مکزیک، کوبا)
۴۳.....	کالت گوئیلاومین (فرانسه)
۴۷.....	۳: زن خانه دار و کار او تحت نظام سرمایه داری / والی سکومبه
۵۰.....	روابط خانواده با تولید
۵۳.....	رابطه‌ی کار خانگی با سرمایه
۵۴.....	دستمزد (حالت برابر)
۵۵.....	نیروی کار (شکل نسبی)
۵۷.....	نیروی کار- تبادل دستمزد
۵۸.....	کار خانه: کاری ضروری اما غیرمولد
۶۱.....	کار خانگی و شکل دستمزد
۶۳.....	کارکرد کار خانگی: بازتولید اقتصادی و ایدئولوژیکی
۶۴.....	بازتولید نیروی کار
۶۵.....	بازتولید روابط تولید
۶۶.....	روابط خانواده با زیر بنا و روبنا
۶۷.....	کار خانگی و توسعه‌ی نیروهای مولد
۷۱.....	تأثیر جایگاه و کارکرد زن خانه دار بر آگاهی او

- ۷۳..... خصوصی شدن زندگی خانگی
- ۷۴..... ترانزنامه‌ای در باب پتانسیل زنان خانه‌دار در کشمکش سیاسی
- ۷۷..... پتانسیل
- ۸۱..... ۴: کار خانگی: پاسخ به منتقدان / والی سکومبه
- ۸۳..... آیا کار خانگی، ارزش تولید می‌کند؟
- ۸۵..... بازتولید چرخه‌ی نیروی کار
- ۸۸..... عناصر مختل‌کننده و سازواره‌پذیر در این چرخه
- ۹۱..... کار مزدی زنان به‌عنوان مبادله‌ی ارزش
- ۹۳..... بازدهی کار خانگی و صنعتی
- ۹۶..... زنان متأهل در نیروی کار
- ۱۰۱..... ۵: «زن خانه‌دار و کار او در نظام سرمایه‌داری» یک نقد/ مارگارت کالسون، برانکا مگاس و هیلاری وین رایت
- ۱۰۲..... زنان و تولید
- ۱۰۵..... آیا کار خانگی ارزش تولید می‌کند؟
- ۱۰۸..... مبنای پیوستگی
- ۱۱۱..... کار خانگی سرمایه‌داری
- ۱۱۳..... تأثیر قانون ارزش
- ۱۱۶..... کار خانگی و سوسیالیسم
- ۱۱۸..... نتیجه‌گیری
- ۱۲۱..... ۶: کار خانگی زنان / جین گاردنر
- ۱۲۲..... کار خانگی و ایجاد ارزش
- ۱۲۸..... مفاهیم سیاسی
- ۱۳۰..... چرا کار خانگی همچنان حفظ شده است؟
- ۱۳۱..... عوامل اقتصادی
- ۱۳۵..... عوامل روان‌شناختی
- ۱۳۶..... عوامل ایدئولوژیک
- ۱۳۷..... فشارهای اقتصادی متناقض
- ۱۳۹..... نتیجه‌گیری
- ۱۴۱..... ۷: زنان و اقتصاد سیاسی / میلنور الکساندر
- ۱۵۴..... کتابخانه
- ۱۵۷..... ۸: پیوند نامبارک میان مارکسیسم و فمینیسم: به‌سوی اتحاد مترقی / هیدی. آی. هارتمن
- ۱۵۷..... مقدمه
- ۱۵۸..... پیوند مارکسیسم و فمینیسم
- ۱۶۰..... ۱. مارکسیسم و مسئله‌ی زن
- ۱۷۲..... به سوی فمینیست مارکسیستی مفید کارآمدتر

۱۷۵.....	۲. فمینیسم رادیکال و مردسالاری.....
۱۷۸.....	دراستانی تعریفی از مردسالاری.....
۱۸۵.....	۳. شراکت مردسالاری و سرمایه.....
۱۸۶.....	صنعتی شدن و توسعه‌ی دستمزدهای خانوادگی.....
۱۹۳.....	شراکت در قرن نوزدهم.....
۱۹۵.....	امروز خانواده و دستمزد خانوادگی.....
۲۰۰.....	ایدئولوژی در قرن بیستم.....
۲۰۳.....	۴. به سوی اتحادی پیشروتر.....
۲۰۹.....	۹: آن‌سوی مناظره‌ی کار خانگی / ماکسین مولینکس.....
۲۱۲.....	کریم‌تین دلفی: زنان هرگز مزد کار خود را نمی‌گیرند.....
۲۱۴.....	برخی مشکلات ابتدایی.....
۲۱۷.....	هریسون: کار خانگی، «شیوه‌ی مشتری».....
۲۲۰.....	کار خانگی و ارزش نیروی کار.....
۲۲۶.....	شباهت‌ها و تفاوت‌ها.....
۲۲۷.....	۱. آیا زنان یک طبقه‌اند؟.....
۲۲۹.....	۲. کار خانگی و رابطه‌ی آن با سرمایه‌داری.....
۲۳۲.....	۳. آیا شیوه‌ی خانگی تولید می‌تواند وجود داشته باشد؟.....
۲۳۷.....	مشکلات موجود در مناظره‌ی کار خانگی.....
۲۴۰.....	وحدت‌گرایی و اقتصادگرایی.....
۲۴۱.....	یک جابه‌جایی مضاعف.....
۲۴۳.....	زنان و خانه.....
۲۵۳.....	۱۰: اقتصادسنجی و فمینیسم پنهان در کار خانگی، تفسیری بر مناظره‌ی کار خانگی / آنجلا میلز.....
۲۷۳.....	۱۱: نیروی تقسیم‌کننده‌ی دستمزد: کار خانگی به عنوان سوءاستفاده‌ی اجتماعی / کریستینا روسو.....
۲۷۵.....	زمینه‌ی نظری: مناظره‌ی کار خانگی.....
۲۸۱.....	دستمزد برای کار خانگی.....
۲۸۱.....	سازمان و چارچوب سیاسی.....
۲۸۴.....	دستمزد و کار خانگی.....
۲۹۰.....	جنسیت و خودمختاری بدنی.....
۲۹۴.....	برخلاف فمینیسم لیبرال.....
۲۹۶.....	نتیجه‌گیری.....
۲۹۹.....	یادداشت‌ها.....
۳۰۱.....	منابع.....
۳۰۷.....	نمایه.....

مقدمه مترجم

از اواخر سال‌های ۱۹۶۰ تا ۱۹۷۰، فمینیست‌های سوسیالیست به دنبال تحلیل کار بدون مزد زنان در بطن چارچوبی از اقتصاد سیاسی مارکسیستی بودند. به گمان آن‌ها چنین تحلیلی می‌توانست شالوده‌ی درک موقعیت متفاوت زنان را به عنوان مادر، اعضای خانواده و کارگر و در نتیجه تحلیل ماتریالیستی از تابعیت زنان فراهم آورد. در آن زمان، علاقه‌مندی به تحلیل نظریه‌ی مارکسیستی در خصوص رهاسازی کاملاً عادی به نظر می‌رسید، آن‌هم نه فقط برای فمینیست‌های سوسیالیست که فمینیست‌های رادیکال نیز آن چیزی را که به عنوان مفاهیم مارکسیستی فهم می‌کردند پذیرفته و انتقال می‌دادند.

از بطن این تلاش‌ها ادبیات پژوهشی عظیمی فوران کرد: زنان آزادی‌خواه متون مارکسیستی را مطالعه کردند. با مفاهیم مارکسیستی به چالش پرداختند و طیفی از فرمول‌بندی‌های اصیل را پدید آوردند که مارکسیسم و فمینیسم را باهم ترکیب کرده بود و یا دست کم درهم آمیخته بود. احیای دوباره‌ی اشتیاق آن‌ها برای چنین هدفی، امروزه امری دشواری می‌نماید. افزون بر آن، دستاورد آنان به گونه‌ای نسبتاً چکیده عرضه شد. تا پایان سال‌های ۱۹۷۰، علاقه‌مندی به نظریه‌پردازی کار خانگی به شدت افول کرده بود؛ چرخشی از مناظره‌ی به اصطلاح کار خانگی^۱ که به ویژه در ایالات متحده محسوس بود.

این مفهوم - که آن‌چه که «کار خانگی» نامیده می‌شود باید در قالب نظریه بیان شود - بخشی از نقدی را پدید آورد که زنان رهایی‌خواه آمریکای شمالی در اواخر سال‌های ۱۹۶۰

مطرح کرده بودند و به زودی در دیگر نقاط، به ویژه در بریتانیا نیز دنبال شد. کار و مسئولیت بدون مزد زندگی خانوادگی، هرچند در مرکز تجربه‌ی زنان قرار داشت. به ندرت مورد اشاره‌ی تفکر رادیکال و شیوه‌ی سوسیالیستی قرار می‌گرفت. رهایی خواهان زنان که در پی آن بودند تا عمل‌گرایی خود را در بستری نظریه‌محور پی‌ریزی کنند، به پرسش‌گری درباره‌ی وضعیت نظری کار خانگی و مراقبت از فرزند پرداختند؛ کاری که در خانواده و معمولاً توسط زنان انجام می‌گرفت. در طول سال‌های بعدی، مجموعه‌ی عظیمی از نوشتارها که به صورت جمعی با عنوان مناظره‌ی کار خانگی شناخته می‌شدند به حل این معما روی آوردند.

ادبیات کار خانگی، خانه را به مثابه جایگاهی برای تولید شناسایی کرده است. بنابراین، کار خانگی و فرزندپروری را که از نو در بطن کار خانگی مفهوم‌سازی شده بودند، ممکن بود تا به عنوان فرایندهای کاری مورد تحلیل قرار داد. مجموعه‌ای از پرسش‌ها از درون همین کار مقدماتی بیرون آمدند. اگر کار خانگی یک فرایند کاری است، پس محصول آن چیست؟ افراد آن کدام‌اند، کالاهایش چیستند و نیروی کارش چیست؟ آیا این محصول ارزش دارد؟ اگر آری، این ارزش چگونه تعیین می‌شود؟ این محصول چگونه و به چه شکل و توسط چه کسی مصرف می‌شود؟ شرایط، موقعیت‌ها و محدودیت‌های کار خانگی کدام‌اند؟ رابطه‌ی کار خانگی با بازتولید نیروی کار یا در کل، با بازتولید اجتماعی چیست؟ چه رابطه‌ای با انباشت سرمایه دارد؟ و ... آیا پاسخ به این پرسش‌ها می‌تواند خاستگاه‌های ستم روا رفته به زنان را تشریح کند؟

ادبیات پُرشور کار خانگی گویی اساساً اشتغال دوگانه‌ی فمینیست‌های سوسیالیست به رهاسازی زنان و سوسیالیسم را تأیید و حتی مشروع می‌کرد. به هر حال، از مدت‌ها قبل طیفی از مشکلات رخ نمایانده و به روی سطح آمده بودند. مفاهیم و مقوله‌بندی‌هایی که در آغاز بدیهی به نظر می‌رسیدند، ثبات خود را از دست دادند. برای مثال، مفهوم بازتولید نیروی کار به طرز عجیبی انعطاف‌پذیر شد: مفهومی که از زایش زیست‌شناختی تا هر نوعی کاری را که در بقای روزمره‌ی افراد نقش دارد در بر می‌گرفت - چه مزدی باشد یا بدون مزد، در خانه‌ی خصوصی باشد یا بازار، یا محل کار. به همین ترتیب، مفهوم مقوای کار خانگی دائماً در حال تغییر بود. آیا این مفهوم صرفاً به کار در خانه اشاره داشت؟ یا شامل فرزندآوری و مراقبت از بچه‌ها نیز می‌شد؟ مصادره‌ی به مطلوب بسیار شایع بود. برای مثال، کار خانگی اغلب اوقات با کار زنان شناخته می‌شد و به عکس، از این رو، این ادبیات فرض را بر تقسیم جنسیتی

کاری می گذاشت که رهایی خواهان زنان تمایل به توضیح آن داشتند. علاوه بر این، نگرانی انحصاری این مناظره در خصوص کار خانگی بدون مزد، چه در قالب خدمتکار خانگی یا کارگر مزدی، اهمیت کار مزدی زنان را به حساب نمی آورد و تمرکزش را بر امر اقتصادی نادیده می گرفت که به ظاهر تحت فشار مسائل سیاسی، ایدئولوژیکی، روان شناختی و جنسی بودند. رهایی خواهان زنان نیز انتزاعی بودن ادبیات کار خانگی را خسته کننده یافتند. این مناظره به شیوه هایی توسعه یافت که نه تنها پیگیری آن دشوار بود بلکه از نگرانی های عملگرا نیز به دور بود. این مفاهیم گویی بدون هرگونه ارتباطی با جهان تجربی در تعامل بودند. نه تنها این بحث انتزاعی بود، بلکه تاریخی نیز به نظر می رسید. شاید زیان آورترین بخش کار در این بود که بخش زیادی از ادبیات کار خانگی از یک چارچوب تبیینی کارکردگرایانه بهره می برد. به عنوان مثال، نیاز یک نظام اجتماعی به کار خانگی دلالت بر آن داشت که این نیاز به شکل های گوناگونی برآورده شده بود. برای همه این سوال مطرح بود که عاملیت انسانی چه جایگاهی در این مناظره داشت؟ ضمن آنکه دستور جلسه های فمینیستی همراه با موضوعات نظری و عملی نیز به نوبه ی خود سر برمی آوردند. تا اوایل سال های ۱۹۸۰، بسیاری از فمینیست های سوسیالیست تصمیم گرفته بودند که به "آن سوی مناظره ی کار خانگی پیش بروند". آن ها گنگی، ابهام مفهومی، مدور بودن و بی انتها بودگی پروژه ای با تمام را پشت سر گذاشته بودند. تغییر مسیر از تلاش برای نظریه مند کردن کار خانگی در متن چارچوبی از اقتصاد سیاسی مارکسیستی امری معقول به نظر می آمد. بسیاری از رهایی خواهان زنان فرض را بر آن گذاشته بودند که نظریه ی درخور، فعالیت های روزمره است و گمان می کردند که نظریه ی ارائه شده دلالت های سیاسی و استراتژیک معینی دارد. به عکس، آن ها به ملاحظات تجربی تاریخ و شرایط جاری به عنوان شیوه ای برای تأسیس مبنای مناسب نظریه می نگرستند. آنان ضمن رد انتزاع های ادبیات اولیه ی کار خانگی، به دنبال لوازم مفهومی بودند که بتوان از آن در سازماندهی و تفسیر داده های حاصل از حیات زنان استفاده کرد.

این رهیافت، بازتابی از جهت گیری معرفت شناختی خاصی بود؛ جهت گیری که نظریه را در درون رابطه ای یک به یک با امر تجربی قرار می داد. نظریه با مقوله ای که به عنوان واقعیت فهم می شد همسان گرفته شد. از این رو، می توانست تعمیم های تجربی، گزاره های منظم و مدل هایی را به وجود آورد. آن گاه تبیین و پیش گویی می توانست به تعمیم و برون یابی از این بازنمایی های احتمالاً دقیق بستگی داشته باشد. از این دیدگاه، نظریه فعالیتی فکری با

دامنه‌ای گسترده بر اساس امر تجربی است که قادر به تأمین و ارائه‌ی توصیف‌ها، تبیین‌ها و پیشگویی‌هاست و از این رو، می‌تواند سیاست یا استراتژی را نیز راهبری کند.

در هر حال، این تنها راه اندیشیدن درباره‌ی این نظریه نیست. بخش بسیار زیادی از ادبیات اولیه‌ی کار خانگی، به‌طور ضمنی با الگوپردازی از چشم‌اندازهای متفاوتی، ریشه در خوانش‌های مشخصی از نظریه‌ی مارکسیستی رایج در سال‌های ۷۰-۱۹۶۰ دارد. این چشم‌انداز بدیل که فیلسوف فرانسوی، لویی آلتوسر را تداعی می‌کند و با نام او شهرت یافته است، نظریه را با خاص‌بودگی معرفت‌شناختی و گستره‌ای محدود مطابقت می‌دهد.

مجموعه مقالات حاضر سعی دارد نگاهی تفصیلی به چالش نظریه‌پردازی از کار خانگی، فرزندآوری و تربیت‌پروری بدون مزد داشته باشد. بخش بسیاری از ادبیات اولیه‌ی کار خانگی، پیروی از دستورجلسه‌ی فکری بود که به خوبی درک نشده بود. برداشت و دریافت مخاطبان از چنین تلاش‌هایی نیز از نگاه نویسندگان مقالات کتاب مد نظر قرار گرفته است. پرواضح است که پروژه‌های ناتمام نظریه‌پردازان اولیه‌ی کار خانگی همچنان نیاز به دقت و توجه بیشتری دارد.

جای آن دارد که از سرکار خانم پروین صدقیان، مدیر محترم نشر گل آذین، که زمینه‌ی انتخاب و پیشنهاد این مجموعه را جهت ترجمه بر عهده داشتند صمیمانه سپاسگزاری نمایم و سیاس خود را از خانم طوفان پور، ویراستار محترم مجموعه دلت خوانش چندباره‌ی دقیق و باریک‌بینانه از این مجموعه اعلام کنم. امیدوارم این کتاب در آشنایی و ارتقای دانش علاقه‌مندان و دانشجویان رشته‌های مطالعات زنان، جنسیت، جامعه‌شناسی و سایر رشته‌های مرتبط نقش موثری ایفا کند.

سعید صدرالاشرفی

مترجم

زمستان ۱۴۰۰